

Gagea lutea (L.) Ker-Gawl. te Hertsberge (prov. West-Vl., België)

door

H. STIEPERAERE (Brugge)

Aansluitend op de artikels van HILLEGERS (1969) en LONDO (1969) over *Gagea lutea* in Nederland schreef ik eind '69 een artikeltje over de, voor zover bekend, enige Westvlaamse groeiplaats van de bosgeelster. Alhoewel voor *Gorteria* bedoeld bleef het stuk in de lade liggen. Wel verscheen het in het gestencilde mededelingenblad der plantenwerkgroep van de B.J.N. (jrg. 5, nr. 2, 1970). Nu WEEDA (1970) *Gagea lutea* beschrijft van Bekendelle bij Winterswijk denk ik toch dat gegevens over deze Vlaamse groeiplaats ter vergelijking nuttig kunnen zijn.

De groeiplaats waarvan sprake is, bevindt zich te Hertsberge, ongeveer 12 km ten zuiden van Brugge, volop in het Vlaamse distrikt der Belgische plantengeografie (zie o.a. DE LANGHE et al., 1967). Dit station is reeds geruime tijd bekend (VANDE VYVERE, 1958) en ligt waar de Poversbeek en de Geetbeek samenvloeien om de Hertsbergebeek te vormen. Op de stafkaart Loppem (13/5), opgenomen in 1861 en gereviseerd in 1911 staat hier nog bos aangegeven. Dit hakhout werd echter in 1953 geroid toen de boer het niet produktieve struikgewas in weiland omzette.

Op aanvraag van apotheker Vande Vyvere liet de eigenaar er slechts na de bloei van *Gagea lutea* de koeien in. Hierdoor kon de bosgeelster zich handhaven en zelfs uitbreiden. Ook dient vermeld dat men bij het aanleggen van het weiland ploegde. Volgens de boer zou dit *Gagea lutea* bevoordeeld hebben.

Bekijken we de weide wat nader, dan blijkt de bosgeelster beperkt tot een strook langs de Hertsbergebeek van ± 7 m breedte met een duidelijk optimum in de hoek met de Poversbeek. Dit gedeelte ligt ongeveer 10 à 20 cm hoger dan het centrum van het weideperceel.

Deze oeverwal valt zeer sterk op door de hoge bedekking van *Urtica dioica* en *Aegopodium podagraria*. Ook verschillende vegetatieve *Rumex*-soorten typeren het geheel. Naast veel *Gagea lutea* hebben zich ook *Ranunculus ficaria*, deze in de lente dominerend, *Anemone nemorosa* en *Ranunculus auricomus* kunnen handhaven. In de rand van de *Urtica-Aegopodium*-begroeiing met de normale weidebegroeiing staan enkele exemplaren van nog een andere bosplant, namelijk *Primula elatior*. Naast enkele meer algemene soorten zoals *Poa trivialis* en *Trifolium repens* verdienen *Filipendula ulmaria* en *Heracleum sphondylium* vermelding. Beide soorten zijn in de bosrestanten in dit beekgebied konstant en dikwijls aspektbepalend.

De vegetatie op deze oeverwal is op te vatten als een beweidde vorm van het *Agropyro repentis-Aegopodietum podagrariae* waardoor verschillende *Arrhenatheretalia*-soorten optreden. Het *Aegopodion* komt overigens elders langs de genoemde beken nog regelmatig voor, eventueel met *Barbarea stricta* maar steeds zonder *Gagea*.

Speciaal *Ranunculus auricomus* is interessant omdat deze ook groeit in een bosje langs de, thans gekanaliseerde, Ringbeek te Wingene op het gehucht Rijsberge Veldeken, 2 km ten Zuiden van de *Gagea lutea* groeiplaats. Alhoewel *Gagea* daar zeker ontbreekt geeft de opname die we er maakten wellicht een idee van het bostype waarin vroeger *Gagea lutea* stond.

Opname HS 1958. 3

Wingene, Rijsberge Veldeken, bos langs gekanaliseerde Ringbeek bij de grens met Hertsberge. Zuidelijk gedeelte van het bos.

Oppervlakte proefvlak: 500 m²; datum: 11/5/1968

Hoogte boomlaag: 15 m; totale bedekking: 75 %

<i>Populus canadensis</i>	3.1	<i>Fraxinus excelsior</i>	3.2
<i>Alnus glutinosa</i>	3.2	<i>Betula verrucosa</i>	1.1
<i>Quercus robur</i>	1.1		

Hoogte struiklaag: 5 m; totale bedekking: 85 %

<i>Corylus avellana</i>	5.2	<i>Ribes sylvestre</i>	1.3
<i>Viburnum opulus</i>	1.1	<i>Prunus spinosa</i>	+1
<i>Sorbus aucuparia</i>	+1	<i>Lonicera periclymenum</i>	+1
<i>Prunus serotina</i>	2.2		

Hoogte kruidlaag: 15—25—40 cm; totale bedekking: 95 %

<i>Anemone nemorosa</i>	4.5	<i>Lamium galeobdolon</i>	4.3
<i>Ranunculus ficaria</i>	3.4	<i>Poa trivialis</i>	3.3
<i>Primula elatior</i>	2.1	<i>Valeriana officinalis</i>	2.2
<i>Filipendula ulmaria</i>	2.2	<i>Poa nemoralis</i>	2.3
<i>Rumex sanguineus</i>	1.1	<i>Hedera helix</i>	1.2
<i>Rubus spec.</i>	1.1	<i>Ranunculus auricomus</i>	1.1
<i>Angelica sylvestris</i>	1.1	<i>Urtuca dioica</i>	1.1
<i>Heracleum sphondylium</i>	1.1	<i>Ajuga reptans</i>	1.2
<i>Adoxa moschatellina</i>	1.2	<i>Paris quadrifolia</i>	+ .2
<i>Veronica arvensis</i>	+ .1	<i>Polygonatum multiflorum</i>	+ .2
<i>Geum urbanum</i>	+ .1	<i>Galium aparine</i>	+ .1
<i>Humulus lupulus</i>	2.1		

Moslaag; bedekking: 10 %

<i>Thamnium alopecurus</i>	2	<i>Mnium hornum</i>	+
<i>Eurhynchium praelongum</i>	1		

Deze opname is moeilijk plaatsbaar in het systeem van WESTHOFF & DEN HELD (1969). Wel sluit dit beekdalbos met nog een tweetal andere (te Ruiselede en Ursel) goed aan bij het Aegopodio-Fraxinetum subass. met *Acer pseudoplatanus* (NOIR-FALISE & SOUGNEZ, 1961), volgens de auteurs een vicariant van het Pruno-Fraxinetum. *Gagea lutea* is overigens in hun tabellen differentiërend voor de kalkrijke subassociatie met *Corydalis solida*.

Vergelijken we nu met wat HILLEGERS (1969), LONDO (1969) en WEEDA (1970) schrijven. *Gagea lutea* zou zich na ploegen van het oorspronkelijke bosprofiel uitgebreid hebben, wat wijst op een voorkeur voor omgewoelde bodem. LONDO (1969) legt sterk de nadruk op het verschijnsel van de menging van de grond in het antropogene stinsemilieu en de natuurlijke „Kleebwälder”.

Het aspektbepalende drietal *Urtuca dioica*, *Aegopodium podagraria* en *Ranunculus ficaria* komt slechts voor ten dele aan bod bij de door HILLEGERS (1969) geschetste begroeiingen. Deze nitrofile soorten worden echter door LONDO (1969) uitdrukkelijk typisch voor Nederlandse stinsemilieus genoemd en komen ook voor aan de Slingerbeek bij Winterswijk (WEEDA, 1970). Ook op dit punt is er dus zeer waarschijnlijk wel enige overeenkomst.

Daarenboven vertoont het vee een uitgesproken voorkeur voor deze beekrand waardoor langs de prikkeldraadafsluiting een afhellend koepad loopt. De schaduwgevende populieren langs de beek zullen daar wel niet vreemd aan zijn. Ook laten de pas laat opschietende nitrofielen in het vroege voorjaar, de bloeiperiode van *Gagea lutea*, grote stukken open. Hierdoor sluit onze begroeiing eveneens aan bij de door HILLEGERS (1969) geschetste voorkeur voor open plekken en padranden.

Literatuur

- HILLEGERS, H. P. M., 1969. Zijn *Gagea lutea* (L.) Ker-Gawl. en *Gagea spathacea* (Hayne) Salisb. in N.O.-Nederland als stinseplanten te beschouwen? *Gorteria* 4(9), p. 161—165.
- LANGHE J. E. DE & al., 1967. Flore de la Belgique, du Nord de la France et des Régions voisines. Liège.
- LONDO, G., 1969. Enige opmerkingen betreffende *Gagea lutea* en het begrip stinseplanten. *Gorteria* 4(11), p. 191—193.

- VYVERE, P. VANDE, 1958. De flora in „West-Vlaanderen”. Uitg. Meddens, Brussel.
- WEEDA, E. J., 1970. Over de groeiplaatsen van *Pulmonaria officinalis* L. en *Gagea lutea* (L.) Ker-Gawl. in *Bekendelle. Gorteria* 5(6), p. 90—92.
- WESTHOFF, V. & A. J. DEN HELD, 1969. *Plantengemeenschappen in Nederland*. Zutphen.

Summary

In addition to the papers of HILLEGERS (1969), LONDO (1969), and WEEDA (1970) on the occurrence of *Gagea lutea* in the Netherlands, a description is given of the only known locality of this species at Hertsberge (prov. West Vlaanderen, Belgium) in the Flanders District. *Gagea lutea*, *Ranunculus ficaria*, *R. auricomus*, *Anemone nemorosa*, and *Primula elatior* are the only woodland species which have remained after the original wood was laid down to grass in 1953. The vegetation now belongs to the *Agropyro repentis-Aegopodietum podagrariae*.

A relevé is given of a nearby Alno-Ulmion wood of the *Aegopodio-Fraxinetum* which very probably resembles the situation before 1953.